

А.В.Змеевский, Ю.М.Колосов, Н.В.Прокофьев. — М.: Международное отношения, 2004. — С.563-577.

9. www.lex.kz

10. www.unodc.org/unodc/en/legal-tools/modeltreaties-and-laws.html

11. www.unodc.org/pdf/model_law_extradition.pdf

Б.Мусаев,

ТДЮУ мустақил изланувчиси

МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИГА НИСБАТАН ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН ҲУҚУҚ: ЕВРОПА ИТТИФОҚИ ҚОНУНЧИЛИГИ ВА МИЛЛИЙ ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ НОРМАЛАРИНИНГ ЎЗАРО ҚИЁСИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАҲЛИЛИ

Аннотация: мақолада Европа Иттифоқи халқаро хусусий ҳуқуқий коллизия нормаларини унификация қилиш жараёни таҳлил қилинган. Унда мажбурият муносабатлари, шунингдек меҳнат муносабатларини тартибга солишчи коллизия нормалар кўриб чиқилган. Мақолада европа коллизия ҳуқуқининг ривожланишининг асосий тенденциялари тадқиқ қилинган.

Калит сўзлар: унификация, коллизия тартибга солиш, Европа Иттифоқи, регламент, қўлланадиган ҳуқуқ.

Аннотация: в статье анализируется процесс унификации коллизионных норм международного частного права в Европейском союзе. Предметом рассмотрения являются коллизионные нормы, регулирующие обязательственные отношения, а также трудовые отношения с осложненным иностранным элементом. Исследуются основные тенденции развития европейского коллизионного права.

Ключевые слова: унификация, коллизионное регулирование, Европейский союз, регламент, применимое право.

Annotation: the article covers the questions of the process of the unification of conflicts of law rules of international private law in European union. The subject matters are the conflicts of law rules, which regulate obligations, so as employment relations. The main tendencies of the development of European conflicts of laws are also explored in the article.

Key words: contractual obligation, non-contractual obligation, conflicts of law, European Union, regulation, applicable law.

2003 йил 14 январда Европа комиссияси томонидан 1980 йилги “Шартномадан келиб чиқадиган мажбуриятларга нисбатан қўлланадиган ҳуқуқ ҳақида”ги Рим конвенциясини [1, 34-46-бетлар] Европа иттифоқининг бошқа ҳуқуқий ҳужжати шаклига (регламент ёки директива) трансформация қилиш ва уни замон талабларига мос ҳолда модернизация қилиш масаласини назарда тутувчи “Яшил китоб” [2] лойиҳаси тақдим этилган эди.

Ушбу мақола доирасида мазкур икки регламентларнинг батафсил тавсифи таҳлил қилинмайди, балки ҳар икки регламентнинг ўзига хос жиҳатлари аниқланади, тартибга солиш усуллари таққосланади ҳамда ушбу ҳужжатларнинг Рим конвенцияси [3] билан ўзаро нисбати таҳлил қилинган ҳолда миллий халқаро хусусий ҳуқуқий нормаларнинг мазмунига баҳо берилади.

2007 ва 2008 йиллар давомида сиёсий ва илмий тадқиқот соҳаси вакилларининг кўплаб мунозаралари натижасида Европа иттифоқининг шартнома ва шартномадан ташқари мажбуриятларга нисбатан татбиқ қилинадиган ҳуқуқ ҳақидаги янги “Рим I” ва “Рим II” Регламентлари ишлаб чиқилди.

“Рим I” Регламенти 2008 йил 17 июнда Европа парламенти ва кенгаши томонидан қабул қилинган [4, 6-16-бетлар] ва 24 июлда кучга кирган бўлиб, ушбу ҳужжат Европа Иттифоқининг барча ҳудудларида татбиқ қилина бошланди, фақатгина истисно тариқасида Данияга нисбатан татбиқ қилинмаган [5].

Ушбу янги ҳужжатни регламент шаклида қабул қилиниши борасида ҳам турли фикрлар илгари сурилади. Ушбу янги Регламентни ишлаб чиқиш жараёнида аъёнавий ҳуқуқни халқаро-шартномавий унификация қилиш усулидан воз кечган ҳолда, Европа иттифоқига тегишли бўлган регламент шаклидаги ҳуқуқий воситадан фойдаланишга қарор қилинган. Бизга маълумки, регламентнинг халқаро шартномалардан ажратиш турувчи энг муҳим белгиси уни миллий давлатлар томонидан ратификация қилиш заруритининг мавжуд эмаслигида намоён бўлади [6].

Кейинчалик “Рим I” Регламенти ЕИ томонидан 2009 йил 11 январда қабул қилинган “Шартномадан ташқари мажбуриятларга нисбатан татбиқ қилинадиган ҳуқуқ ҳақида”ги Регламент (Рим II) [7, 140-146-бетлар] билан тўлдирилган бўлиб, ушбу янги регламент деликтлардан, асоссиз бойлик ортириш, *negotiorum gestio* ва *culpa in contrahendo* келиб чиққан мажбуриятларга оид муносабатларга нисбатан татбиқ қилинадиган ҳуқуқни тартибга солишга қаратилган нормалардан таркиб топганлиги билан характерлидир.

Қайд этиш ўринлики, Европа хусусий ҳуқуқининг ривожланишида янги босқични бошлаб берган ва ундан олдин ҳеч қандай ҳуқуқий ўтмишдоши бўлмаган “Рим II” Регламентидан фарқли равишда, Рим I регламенти – бу 1980 йилги “Шартномадан келиб чиқадиган мажбуриятларга нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқ ҳақида”ги Рим конвенциясининг камтарона модернизацияланган шаклидир.

Алоҳида эътибор қаратиш лозимки, 1991 йил 1 апрелдан кучга кирган Рим конвенцияси ўз вақтида 1968 йилги “Фуқаролик ва тижорий низоларга нисбатан чиқарилган суд қарорларини мажбурий ижро этиш ва юрисдикция масалалари ҳақида”ги Брюссел конвенциясини тўлдиришга қаратилган эди [8].

Регламентларни ишлаб чиқувчилар томонидан ҳар икки Регламентларни ишлаб чиқишдан кўзланган бош мақсад мажбуриятга оид ҳуқуқий муносабатларни келишилган ҳолда тартибга солишга эришиш, Брюссель I Регламенти билан бир қаторда ЕИ ягона бозорида юзага келадиган мажбуриятларга оид муҳим масалаларни тартибга солиш, ушбу соҳани нормал фаолият олиб боришига қаратилган муҳим ҳуқуқий база вазифасини ўташга қаратилган эди.

“Рим I” Регламентини Рим Конвенциясидан фарқловчи энг муҳим ўзгаришлар ва янгиликларни уч асосий гуруҳга ажратиш кўрсатиш мумкин:

- шартномага нисбатан татбиқ қилинадиган ҳуқуқ танланмаган тақдирда, унга нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни аниқлашга оид аниқ ҳолатлар;

- шартноманинг “кучсиз” тарафининг ҳуқуқлари ва унинг ҳимояланиши;

- қатъий императив нормаларни татбиқ қилиш муаммоси.

Энг муҳим ўзгаришлар сифатида Регламентнинг 1-моддаси 1-қисмида назарда тутилган қоида келтириб ўтиш мумкин. Унга кўра Регламент қоидалари ҳуқуқий нормаларнинг коллизияси юзага келган ҳолларда, фуқаролик ва савдо соҳасидаги шартномавий мажбуриятларга нисбатан татбиқ қилинади. Ушбу ҳолатда мазкур Регламент

қоидаларини татбиқ қилишда ЕИнинг бошқа ҳуқуқий тартибга солиш воситалари, мисол учун, Брюссель I Регламенти билан мувофқлаштиришга бўлган урунишни кузатиш мумкин.

Яна бир ўзига хос ўзгаришни Регламентнинг 3-моддаси мазмунида кўриш мумкин. Унга кўра, Регламентнинг барча қоидалари асосида тарафларнинг эрк мухторияти тамойилининг устунлиги ётади [9]. Яъни, тарафлар шартномани тузиш вақтида унга нисбатан татбиқ қилинадиган ҳуқуқни белгилашда эркин саналадилар. Шу билан бирга, Регламентнинг 3-моддаси 1-бандида “қонун” тушунчаси аниқ белгилаб қўйилган. Ушбу тушунчанинг мавжудлиги тарафларнинг шартномага нисбатан бошқа шаклдаги қоидалардан, масалан *lex mercatoria* қоидаларидан фойдаланишларига йўл қўймайди.

Ҳуқуқни танлаш шаклига келсак, ушбу қоида Конвенцияда қандай назарда тутилган бўлса, шундайлигича қолган. Шунингдек, “*depecage*” – коллизия боғловчиларни бўлиш ва келажакда қўлланиладиган ҳуқуқни ўзгариш имконияти тамойили ҳеч қандай ўзгаришсиз қолган. Регламентнинг 3-моддаси 3-бандида “*mandatory rules*” (императив нормалар) тушунчасига таъриф берилган ва ушбу нормаларни “*supermandatory rules*” (юқори императивные нормалар) билан ўзаро фарқли ҳамда тафовутли жиҳатлари ажратиш берилган.

Регламентнинг 3.3., 6.2-моддаларида (истеъмолчиликка оид шартномалар) ва 8.1-моддасида (индивидуал меҳнат шартномалари) белгилаб берилган ушбу янги шаклдаги императив нормалар Конвенциянинг 7 ва 3.3-моддаларида назарда тутилганидек аҳамиятга эга ва ушбу қоидалар билан бир хилда татбиқ қилинади. Бу борада ҳеч қандай ўзгаришлар назарда тутилмаган.

“Рим I” Регламентининг навбатдаги янгиликларидаридан бири – бу унинг 4-моддасида назарда тутилган тарафлар томонидан шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқ белгиланмаган ҳолатларда қўлланиладиган ҳуқуқий ҳаракатларда намоён бўлади. Унда шу кунга қадар мавжуд бўлган “энг кўп узвий боғланганлик” тамойили, шарт ва бошқа презумпцияларнинг (шартнома бўйича асосий ижрони амалга оширадиган тарафнинг одатдаги яшаш жойи ёки унинг маъмурий маркази жойлашган жой ҳуқуқи) татбиқ қилинишида маълум ўзгаришлар юз берганлиги диққатга сазовордир.

Шу билан бирга, Конвенция ўзида “энг узвий боғланган”лик тушунчасини белгилаб берган бўлса, Регламент қоидаларида ушбу тамойил “аниқ ифодаланган энг узвий боғланган”лик тушунчаси билан алмаштирилган ҳолда ифодаланган [10].

Янги қабул қилинган Регламент 1980 йилги Конвенция каби шартноманинг кучсиз тарафининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва белгилашга оид қоидаларни ҳам белгилаб берган. Ушбу ҳолатда истеъмол, суғурта ва индивидуал меҳнат шартномалари ҳақида сўз бормоқда. Акс ҳолда, қўлланиладиган ҳуқуқ Регламентнинг 3 ва 4-моддаларидаги қоидаларга асосан аниқланади. Шунга эътибор қаратиш лозимки, Регламентнинг 6.2-моддасига асосан, қўлланиладиган ҳуқуқнинг танланиши истеъмолчининг ҳуқуқларининг ҳимоя қилинишига салбий таъсир кўрсатмаслиги ва уни доимий яшаш жойи мамлакати қонунлари билан кафолатланган ҳуқуқлардан маҳрум қилмаслиги лозим. Суғурта қилиш шартномасини тартибга

солишга оид қоидалар Брюссель I Регламенти ва ЕИнинг ушбу соҳадаги икки даражали манбаларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилган.

Регламент индивидуал меҳнат шартномаларига нисбатан ходим, одатда, ўз меҳнат функцияларини амалга оширадиган ЕИ аъзо-давлати ҳуқуқининг қўлланилиши назарда тутган. Бундай ёндашув меҳнат фаолияти ҳаво ёки денгиз кемасида амалга оширилган меҳнат фаолияти билан боғлиқ кўплаб мунозараларга ўзига хос жавоб бўлиб хизмат қилди [11, 315-336-бетлар].

Шунга қарамайдан, агар меҳнат функцияси амалга оширилган бундай жойни аниқлаш имкони бўлмаса, у ҳолда иш берувчининг маъмурий маркази жоллашган ЕИ аъзо-давлатнинг ҳуқуқи қўлланилади. Қўшимча қилиб айтиш лозимки, “Рим I” Регламентида “устунлик қилувчи императив нормалар” тушунчаси мавжуд. Яъни, Регламентнинг 9-моддасига кўра устунлик қилувчи императив қоидалар деганда ушбу Регламентга мувофиқ шартномага нисбатан қайси давлатнинг ҳуқуқи татбиқ қилинишидан қатъи назар, ҳар қандай вазиятда татбиқ қилиниши лозим бўлган ва унинг ҳаракатланиш доирасига кирувчи давлат томонидан ўрнатилган унинг сиёсий, ижтимоий ёки иқтисодий тузилиши каби оммавий манфаатларини муҳофаза қилиши учун принципаал аҳамият касб этувчи қоидалар тушунилади. Шубҳасиз, ЕИ давлатларининг бундай миллий устунлик қилувчи миллий қонунчилиги нормалари ЕИнинг ягона эркин бозор ҳақидаги тўртта қўшимча изоҳи доирасидагина қабул қилиниши мумкин [12]. Ушбу қўшимча изоҳлар ЕИни ташкил қилиш ҳақидаги шартномада ҳам назарда тутилган бўлиб, улар ЕИ учун фундаментал характер касб этади. Регламент аъзо-давлатларнинг судлари томонидан императив нормаларнинг татбиқ қилинишини бирор-бир тарзда чекламайди. Қатъий императив нормаларниен ҳаракатланиши масаласини ҳал қилишда суд томонидан унинг мақсади, тавсифи, татбиқ қилиниши ёки қилинмаслигининг оқибатлари ҳисобга олиниши лозим.

Юқоридаги таҳлиллар якунида таъкидлаш лозимки, ЕИда янги хусусий ҳуқуқий воситаларни қўллаш соҳалари бир биридан ўзаро фарқланади, бу, ўз навбатида ушбу ҳуқуқий нормаларнинг айнан бир низога нисбатан бир вақтда татбиқ қилиниши ва рақобатига олиб келмайди. Ушбу Регламентларнинг нормалари билан тартибга солинадиган мажбуриятлар ўз ҳуқуқий табиатига кўра бир-биридан тубдан фарқ қилади. Шу боис Регламентлар билан белгиланган ваколатларнинг аниқ чегараланганлиги ЕИ савдо ва фуқаролик ишлари бўйича қарорлар қабул қилишда юқори аниқлик ва тахмин қилишга имконият яратади.

Ушбу икки Регламентларнинг энг катта хизмати улар ЕИ даражасида халқаро хусусий ҳуқуқнинг коллизия нормаларини унификация қилиш борасида дастлабки ташланган қадамнинг қанчалик асосли ҳамда тўғри бўлганлигини кўрсатиб берди.

1980 йилги Рим конвенциясининг 2-моддасида мустаҳкамланган “Тарафлар шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни танлашда уни шартноманинг бутун қисмига ёки унинг бирор бир қисмига ҳам танлашлари мумкин”, - деган қоидаси ўзига хос янгилик сифатида халқаро хусусий ҳуқуқ нормаларининг янада ривожланишига катта ҳисса қўшган. Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг “Шартнома тарафларининг келишувига кўра ҳуқуқни танлаш” деб номланган 1189-

моддасининг 2-қисми худди шу нормага ҳам мазмунан, ҳам шаклан ўхшаш бўлган “Шартнома тарафлари қўлланиладиган ҳуқуқни умуман шартнома учун ҳам, унинг алоҳида қисмлари учун ҳам танлаб олишлари мумкин”, - деган қоидасини мустаҳкамлагани ҳам диққатга сазовордир.

Тарафларнинг эрк мухторияти тамойилини кенг миқёсда кўриб чиқадиган бўлсак, Рим конвенцияси тарафлар томонидан қўлланиладиган давлат ҳуқуқи танланмаган тақдирда, суд органларига шартноманинг бирор-бир қисмига нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни танлаш ваколатини беради. Хусусан, Рим Конвенциясининг 4-моддасида: “Агар шартноманинг у ёки бу қисми бошқа давлат ҳуқуқи билан кўпроқ узвий боғланган бўлса, шартноманинг бундай қисми истисно тариқасида ушбу давлатнинг ҳуқуқи билан тартибга солиниши мумкин”, - дейилган.

Шу билан бирга, “Рим I” Регламенти ўзида Рим конвенцияси ва Ўзбекистон қонунчилигида мавжуд бўлмаган эрк мухториятига оид қоида мустаҳкамлаган. Хусусан, “Рим I” Регламенти қуйидаги қоида мустаҳкамлаган: “Мазкур Регламент тарафларга нодавлат ҳуқуқ ёки халқаро шартномаларга оид ҳаволаларни шартномага киритишни тақиқламайди”. Бу ўринда нодавлат ҳуқуқ деганда халқаро, ҳукуматлараро ва ноҳукуматлараро ташкилотлар, шунингдек, мажбурий кучга эга бўлмаган ҳужжатлар назарда тутилмоқда.

“Рим I” Регламентининг 5-моддаси тарафлар томонидан қўлланиладиган ҳуқуқ бўлмаган тақдирда қўлланиладиган ҳуқуқни аниқлашга оид янги концептуал ёндашувни илгари сурган ҳолда, энг муҳим асос бўлувчи дастлабки қоида тариқасида шартнома юзасидан асосий ижро амалга оширилган давлат ҳуқуқини мустаҳкамлаган ҳолда, асосий ижрони амалга оширувчи тарафни аниқловчи қоидаларни, аниқ шартномаларга нисбатан белгиланган давлатлар ҳуқуқини мустаҳкамлаб қўйган. Узвий боғланганлик тамойили Регламентнинг 4-моддаси 1-қисмида назарда тутилмаган шартномаларга нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни аниқлаш зарур бўлган ҳоллардагига қўлланилади.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, қуйидаги хулосаларга келинди:

Биринчидан, Рим конвенциясининг тарафларнинг эрк мухторияти тамойилини қўллаш ҳақидаги қоидалари 1980 йилда қабул қилинган бўлиб, у кейинчалик бошқа Европа Иттифоқиға кирмайдиган ва янги мустақилликка эришган давлатлар, хусусан, МДҲ давлатлари халқаро хусусий ҳуқуқ нормаларини шакллантиришда катта таъсир кўрсатган. Ушбу фикрнинг тасдиғини Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг халқаро хусусий ҳуқуққа оид нормаларининг мазмуни ва ифодаланиш шаклидан ҳам яққол кўриш мумкин;

Иккинчидан, Рим конвенциянинг 4-моддаси тарафлар томонидан қўлланиладиган ҳуқуқ ҳақидаги келишув бўлмаган тақдирда ва шартноманинг бошқа қисмларини бошқа давлат ҳуқуқи билан узвий боғланганлигини инобатга олган ҳолда қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқни белгиллаш ваколатини суд органларига берилишини аниқ назарда тутган бўлса, Ўзбекистон Фуқаролик кодексининг 1190-моддаси эса қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ тўғрисида шартнома тарафларининг келишуви бўлмаган тақдирда, бу шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни белгилаб

бериш ваколати ким томонидан белгиланишини аниқ назарда тутмайди;

Учинчидан, таҳлиллардан кўриниб турибдики, “Рим I” Регламенти тарафлар томонидан қўлланиладиган ҳуқуқ белгиланмаган тақдирда, аниқланадиган ҳуқуқни белгиловчи Рим Конвенциясидан концептуал жиҳатдан фарқланувчи янги қоидаларни жорий этди. Ушбу янги қоидалар мазмунига кўра амалдаги Ўзбекистон Фуқаролик кодексининг 1190-моддасида назарда тутилган қоидаларга ўхшашлиги ҳам диққатга сазовор ҳисобланади.

Адабиётлар рўйхати:

1. Rome Convention on the law applicable to contractual obligations of 1980 // OJ 27. 26.1.1998. –P. 34–46.
2. Commission Green Paper on the Conversion of the Rome Convention of 1980 on the Law Applicable to Contractual Obligations into a Community Instrument and its Modernization, COM (2002) 654 final (Jan. 14, 2003). Commission Proposal for a Regulation on the Law Applicable to Contractual Obligations (Rome I), COM (2005) 650 final (Dec. 15, 2005).
3. Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations, 1980 O.J. (L 266)
4. Regulation (EC) N 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I) // OJ L 177. 04.07.2008. –P. 6–16.
5. Parliament and Council Regulation 593/2008, Law Applicable to Contractual Obligations (Rome I), 2008 O.J. (L 177).
6. Белоусова О. В. Источники правового регулирования в рамках Европейского союза: унификация международного частного права // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. 2011. N 6. –С. 140–146.
7. Parliament and Council Regulation 864/2007, On the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (Rome II), 2007 OJ. (L 199) 40 (EC).
8. Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Brussels), 1968 OJ. 32 (L 299), OJ. 77 (L304).
9. Rinze J. The Scope of Party Autonomy under the 1980 Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations. // The Journal of Business Law, 1994.
10. Nygh P. Autonomy in International Contracts, Clarendon Press. –Oxford, 1999.
11. Merrett L. The Enforcement of Jurisdiction Agreements Within The Brussels Regime. International & Comparative Law Quarterly. –Cambridge University Press. 2006. –P. 315–336.
12. Council Decision 9898/2/10 REV 2. authorising enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation. –Brussels, 4 June 2010.

Ф.Хасанова,

Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети “Халқаро хусусий ва фуқаролик ҳуқуқи” кафедраси катта ўқитувчиси

ТАШҚИ САВДО БИТИМЛАРИДА ЖАВОБГАРЛИКДАН ОЗОД ҚИЛИШ БЎЙИЧА ВУЖУДГА КЕЛАДИГАН МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНЧИЛИГИ БЎЙИЧА ТАРТИБГА СОЛИНИШИ

Аннотация. ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги бўйича ташқи савдо битимларида жавобгарликдан озод қилиш масалаларига бағишланган. Унда жавобгарликдан озод қилиш бўйича вужудга келадиган муносабатларни тартибга солишнинг миллий ҳуқуқий асослари кўриб чиқилади. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги 1980-йилда қабул қилинган “Товарларнинг халақаро олди-сотди шартномалари тўғрисида”ги БМТ Конвенцияси нормалари қиёсий таҳлил қилинган.

Калит сўзлар. ташқи савдо битими, кредитор, қарздор, енгиб бўлмайдиган кучлар, фавқулодда, олдини олиб бўлмайдиган вазиятлар.

Аннотация. данная статья посвящена вопросам освобождения от ответственности во внешнеэкономических сделках по законодательству Республики Узбекистан. В ней рассматриваются национальные правовые основы регулирования отношений, возникающих из освобождения от ответственности. Кроме того, дается сравнительный анализ законодательства Республики Узбекистан с нормами Конвенции ООН «О договорах международной купли-продажи товаров» от 1980 года.

Ключевые слова. внешнеэкономические сделки, кредитор, должник, непреодолимая сила, чрезвычайность, непредотвратимое обстоятельство.

Annotation. this article is devoted to issues of exemption in international trade transactions under the laws of the Republic of Uzbekistan. It covers the national legal basis for regulation of the relations arising from the exemption from liability. In addition, there is provided a comparative analysis of legislation of the Republic of Uzbekistan with the norms of the UN Convention “On Contracts for the International Sale of Goods” of 1980.

Key words. a foreign trade transaction, an obligee, an obligor, a force majeure, an emergency, an unavoidable circumstance.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг дунё мамлакатлари билан турли жабҳаларда муносабатлар ўрнатиб келмоқда. Бундай муносабатларнинг орасида савдо-иқтисодий муносабатлар алоҳида ўрин эгаллайди. Жумладан, биргина 2015 йилнинг биринчи ярим йиллигида экспорт ҳажмларининг 7,4 фоизга ўсиши ва ташқи савдо айланмасининг ижобий савдоси таъминланди [1]. Ҳамкор давлатларимиз билан иқтисодий ва савдо муносабатларнинг ривожланиши, товарлар алмашинувининг ўсиши ушбу соҳани тартибга соладиган миллий қонунчилигимизни доимий равишда такомиллаштириб боришни талаб қилади.

Ташқи савдо муносабатлари импорт ва экспорт шартномаларини тузиш орқали ўрнатилади. Ўзбекистон Республикаси “Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида”ги Қонунининг 11-моддасида ташқи савдо